Број 196. У Новом Саду, петак 19. августа 1905. Година XL.

"Застава" излази сваки дан двапута, а недељом и свецом и данима иза недеље и свеца једаред

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље на један месец 2 кр. 40 пот

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво и администрација „Заставе" је у кући г. Јов. Т. Чавића, у Новом Саду, на пијаци.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ. (Јутарњи лист.) ИЗДАЊЕ „РАДА" ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

ПОЗИВ.

Браћо Срби!

По овлаштењу управе српске народне радикалне странке сазивамо

ВЕЛИКИ НАРОДНИ ЗБОР
СРБА ИЗ УГАРСКЕ.

Збор ће бити **у Новоме Саду на Усековаиије,** у понедељак 29. августа (11. септембра) о. г. у 11 сати пре подне у николајевској порти.

ДНЕВНИ РЕД:

1. Наше становиште о кризи.
2. Право општег тајног гласања.

У данашњим важним судбоносним приликама, кад сви други устају да кажу шта хоће, не можемо ћутати ни ми. Не сме изгледати, да ми Срби и не постојимо или да је нама свеједно, ма се шта око нас и с нама догађало. Наш народ на овом великом збору мора наћи ону реч, која одговара његовима животним потребама и његову достојанству.

Срби браћо! Дођите многобројно, да глас народа буде снажан и значајан!

Нови Сад, 18. августа 1905. год.

Лазар Балаш
Лазар Башић
Аћим Богданов
Паја Бокшан
Коста Брадваровић
Мита Бугарски
Никола Величковић
Стева Видаковић
Марко Вилић
Милан Винокић
Ђока Влаовић
Лазар Влашкалић
Живко Вучковић
Васа Гавриловић
Јован Гавриловић
Ђока Гајин
Коста Грујић
Стеван Дамјановић
Стеван Дада
Стева Димитријевић
Стеван Дотлић
Велимир Дракулић
Гавра Ђаковић
Паја Ђаковић
Милан Ђ мпарић
Јоца Ђорђевић
Мита Ђорђевић
Стеван Ердељан
Милош Жикић
Јован Јерковић
Тима Јерковић
Јован Јовановић - Вакин
Панта Јовановић - Беба
Марко Јоановић
Јован Јоцић
Лука Јоцић
Гавра Иванчевић
Др. Бранко Илијћ
Јован Керац-Матијин
Милош Керац
Никола Котуров
Коста Лера
Аца Љубојевић
Ђура Љубојевић
Лаза Максимовић
Гавра Маленчић
Лука Малетић
Паја Малетић
Тоша Мартоношки
Сима Машић
Гавра Мијатовић
Јован Мијатовић
Милош Мијатовић
Васа Милаков
Кузман Милаков
Ђока Милић
Кузман Миловановић
Ђока Михајловић
Филип Михајловић
Тоша Мога
Лазар Молнар
Ђока Мунћан
Јован Мунћан
Јован Мушицки
Гавра Нецков
Бошко Никетић
Мита Николић
Ђура Новић
Пера Павловић
Ђорђе Петровић
Лаза Петровић
Никола Петровић
Пера Попадић
Влада Поповић
Милан Поповић
Ђока Продановић
Вуја Пупавац
Милан Радонић
Ђурица Ракић
Тоша Ружић
Лазар Савић
Живко Салаћанин
Лазар Саранда
Др. Миладин Свињарев
Стева Славнић
Драгутин Сланкаменац
Ђока Сланкаменац
Јоца Сланкаменац
Душан Сремчевић
Захарија Станковић
Тоша Станковић
Сава Стојановић
Светозар Стојановић
Сава Стојковић
Ђока Танкосић
Милош Теларовић
Стева Теодоровић
Јаша Томић
Мита Томић
Милан Ћирић
Лазар Ћурчић
Паја Ћурчић
Ђока Фратуцан
Јован Т. Чавић
Кузман Штрангаров
Мита Штрангаров.

Крај руско-јапанском рату.

Руско-јапанскоме рату, кога ће историја света забележити, као најстрашнији, најкрвавији рат од како је света и века — крај је. Пролевала се крв, гинули су хиљадама најбољи синови оба народа и после свију ужаса и страхота, које трају ево већ подруг године — склопио се мир.

Склопио се мир, јер је Јапан попустио у свима оним тачкама, које су од почетка преговарања стварале највеће тешкоће. Попустио је, јер је хтео, тражио мир по сваку цену. Нећемо тиме да омаловажавамо значај Јапана. Јапан је у овом рату показао, да је страшан противник, с којим се мора рачунати. И само Русија је била кадра с њиме изаћи на крај. Али природно је, да је Јапан у овоме рату са руским колосом морао подлећи.

Русију су у овом рату пратиле многе неудаће. Највећи јој је непријатељ била ужасна даљина. А томе су још придошле несавесност у дипломатским, вишим званичним, па и војничким круговима — и услед ове неспремност. Много пута залудно беше све јунаштво, храброст и пожртвовање руског војника, када се морао борити са двапут, трипут па и више пута многобројнијим непријатељем. А уз све то, често је руског војника пратила још и оскудица у храни и џебани. Све је ово Русији задавало грдних тешкоћа, да сломије непријатеља.

Ну не смемо ни то још смећати с ума, да се Русија осим Јапана имала да бори још и са другим спољашњим и унутрашњим непријатељима. Ови су Русији шкодили свугде, где год су могли, а служили су се најнечаснијим средствима.

Русија је издржала све то. Она је изашла из овога рата исто тако силна и велика, каква је била и пре рата. Непријатељи њезини имали су само прилике, да упознају њену огромну снагу и издржљивост.

Да тога није било, зар би Русија поред својих силних неудаћа и препрека дошла до таква мира, који је у сваком погледу по њу частан.

Али је изнела из овога рата и важно искуство, до којега је дошла по велику цену. Позвани кругови знаће, ваљада, ово искуство сада употребити: стати на пут и учинити краја несавесности силника — а народу дати што је народње. Када народ руски буде задовољен, извор руске огромне снаге биће сто пута обилатији и Русија ће бити још већа, још силнија — на страх свију непријатеља Славенства.

Политичке прилике у Угарској.

Будимпешта, 17. августа.

Сви су изгледи, да ће ускоро у здруженој опозицији наступити врло важан преокрет. Опште је мишљење, да се коалиција боји од свег оног, што Беч путем данашње Фејервријеве владе у Угарској мисли да изведе. У првом реду боји се општег тајног гласања, па за тим од парцелирања великог поседа, који је у рукама католичке цркве и разних властелинских добара, као и од прогресивне порезе, којом би угарско више племство било у срце погођено и т. д. — Овом политиком мисли Беч, да ће најбоље успети, ако мађарско више племство поплаши тиме, што ће да га удари онде, где је најосетљивије, а то је по — џепу. И зато држе, да Фејервари приликом најновије аудијенције у Ишлу хоће да испослује пристанак владарев на ове реформе, које су на мађарско више племство наперене.

Духови у кругу здружене коалиције јако су узнемирени, јер се боје оваких опасних реформа, које би превласти мађарског високог племства у земљи за навек краја могле учинити. И да богме на рачун свог рођеног џепа неће коалиција да води рат с Бечом.

Сад се тражи изласка по сваку цену. Да богме да до тог дође, мора се коалиција одрећи својег захтева према Бечу — мађарске команде у војсци! — Но како да то учини, а да не изгледа, да је она у овој огромној борби с Бечом срамно пропала. — У тим јежевим мукама, — тако се овде поговара — смислила је коалиција да се тако извуче, ако изјави, да је принуђена да напусти мађарску команду у војсци, само да спасе уставност у земљи и земљу ослободи од једне неуставне и незаконите владавине.

С тога је опште мишљење, да ће се коалиција примити тога да образује нову владу но по ту цену, да напусти мађарску команду у војсци, за коју се ето до сад безуспешно борила и бори. Како ће се пак после тога развијати политичке прилике у земљи, то није тешко предвидети, јер нема сумње, да ће се у мађарском јавном мњењу створити две струје и то једна, која ће бранити ово попуштање према Бечу и друга, која се неће помирити с тиме и која ће се даље борити не само против Беча, већ и против оних, који буду попустили.

Идемо да видимо!

Како изазивају народ.

Из шидског котара пишу нам:

Прелазом владе „реда и рада" у руке „поштене управе" прешао је инвентарично нашем котару и г. Љуба Бастајић као котарски предстојник.

Каква је управа под овим господином не требамо вам сликати, јер је и сувише са рђаве стране позната, под којом овдашњи народ стење. Господин предстојник узео је за узор турске паше и паша-луке, па пашује по милој вољи Народ се тужи својим предпостављеним властима, ал помоћи ни од куд. — Кад то не помаже, обраћа се на јавност, ал и ту му се опет глас угушује.

Ствар је у томе, да је г. предстојник насилно довео управној општини у Адашевце полицаје, комесара и 8 жандара, зато што се општина тужила на непрекидне и грдне потрице, о којима се г. предстојник лично уверио, — чему се општинско заступство законитим путем противило. Напао је на пароха Владимира Обрадовића као општинског заступника у седници на најгрђи начин, претећи му, да ће га учинити малим, да ће имати са котарском облашћу посла и да ће га он, већ жандарима укротити. Шта више, узбунио је сам он народ, па кад се народ безбројан сакупио, онда га је дао оружаном силом растеривати, па да нису сами жандари увиђавнији били, као и свестан један сељак Дамјан Милошевић, било би и до крвопролића дошло. Кад је госп. предстојник видео куда је забраздио, онда се покупио и село оставио али је, да забашури своју непромишљеност, денунцирао код своје претпостављене области сам народ, да се противи областним наредбама и да се побунио. Али ни народ није остао скрштених руку него је отишао великом жупану, те се против предстојнику приту-

жио. Тужба је саслушана у толико, што је жупански тајник на истрагу послан, који је 11. и 12. маја т. г. истрагу спровео и том приликом не само оно нашао и утврдио о чему се тужио, него и много друго, што врло рђаву сенку баца не само на предстојника, него и на саму управу тако, да под редовитим одношајима такав чиновник неби ни часа уредовати могао и смео.

Да ли тај човек таких заслуга имаде, да још и даље заштите и протекције уживати може не знамо, али смо видели његово насртљиво понашање при самој истрази, где је за време саме истраге народ изазивао чикајући га, да је мекши од зечијег репа. Народ је и поред тога остао миран а понашање предстојника изгледа, као да он силом хоће неред па можда и крвопролиће да изазове.

Нашавши се сада у небраном грожђу, окупља и дражи измете нељуде против свештеника али ће му све то слабо упалити, јер су многа чуда и покори му истрагом доказани.

Идемо сад да видимо исход те истраге, па ако се још и сада за вољу неких те неких тај човек одавде не уклони, онда ћемо изаћи на јавност са свима случајевима и доказима, па нека цео свет сазна каквих управних чиновника имамо и јесу ли наши одношаји гори него у Турској, а те робе са докази имамо пуну врећу, која ће ову бледу слику у свој својој јасности показати.

На збор!

На челу данашње „Заставе“ доносимо позив на збор, који ће бити на Усекованије 29. авг. (11. септ.) у Новом Саду. Не треба да кажемо, колико је важан овај збор по наш народ. Данас, када се све заталасало у држави, морамо и ми Срби смело и отворено рећи, шта хоћемо; морамо јасно обележити своје становиште.

Било би жалосно, када бисмо морали још много да позивамо на овај збор. Уверени смо, да ће сваки свестан и родољубив Србин учинити своју дужност. А уверени смо, да ће наш народ на томе збору проговорити мушки и достојанствено.

У то име спремајмо се на збор, који треба у сваком погледу да буде велик.

Освета руског великог кнеза.

Није вика на Русе и Русију скоро почела од њезиних непријатеља него су и неки словенски народи викали на Русе и измишљали којекакве приче и бајке, као што ће се видети из овога.

Брат цара Александра I. велики кнез Константин био је гувернер у Пољској. Он се често љутио на пољске приче о Русима. Али кад је једнога дана чуо, како Пољаци говоре за Русе, па и за њега самог, да једу лојане свеће, прекипе у њему и одлучи се, да ову увреду казни. После неколико дана приреди величанствену гозбу, на коју позове сву господу и госпође, који су се исмејавали онима који свеће једу. Јело је и пиће било изабрано као књажево, две су се војничке музике бринуле да гости имају забаве. Кнез се особито љубазно забављао са госпођама; укратко речено, расположење је било врло велико. У томе намигне велики кнез своме кућном настојнику и окрене се к својој лепој комшиници књегињи Зарторицкој и рече јој мало оштријим гласом: „Сад ће доћи као засладa јело, које је мени најдраже, надам се да ће се и вама допасти“. Тек што је то кнез изговорио, донесе се на сто велика златна здела. Кнез дигне капак са зделе, и — чудно разочарање, забуна, страх. Сви други знакови, који се појављују на лицима која су се огрешила о истину, појавише се на гостима књажевим; јер су у здели биле лојане свеће. „Да, моји поштовани гости, започе говор кнез, „ово је моје најдраже јело, како сте већ сигурно чули, и ја очекујем, да ћете му и ви поклонити вашу пажњу и јести га!“

Кад је то рекао извади из зделе једну свећу и метне је себи на тањир. Гости, који су морали то исто чинити, тешише се, да ће та „шала“ сад проћи и да се неће гонити мак на конац, али се преварише. Кнез дигну свећу са два прста и одгризе један комадић, који збиља задржа у устима те се чињаше, да му особито прија. „Једите, само добро моје госпође и господо, говораше кнез са пакосним осмехом „ово јело има особит мирис!“

Сад више ништа није помогло. Са највећим презирањем стадоше књегиње, кнезови, грофови и грофице откидати комад по комад од својих свећа, а кнез се наслађиваше, гледајући своје жртве, како гутају лој, показујући не баш лепе црте лица. „Требао си да видиш“, рече кнез други дан своме љубимцу глумцу Зулковском; „заиста си могао повелик број искривљених лица поучавати, који се не могу тако лако изрезати! Да се искривиш од смеха!“

„Али како је могла ваша царска висост сама.....?“

„Ја већ знам шта хоћеш да питаш! То није било опасно. Моја је свећа била начињева од смесе јаја, млека, шећера, бадема и леда“.

Горица (Герц) је — немачка.

Недавно је на реалци у Горици (Истрија) било упражњено место учитеља цртања. На ово место искао се и један словеначки сликар, који иначе има одличне сведоџбе и за предавача цртања. Ових дана добије извештај од управе завода, да му је молба одбијена, јер је он Словенац, а Горица је немачко земљиште! Заиста нечувена немачка обест.

Војнички сукоб са грађанима у Кашави.

Пештански листови јављају да је министар председник у својству министра финансије опуномоћио финанцијалног управитеља у Кашави, да упути удовицу слагара Леополда Клајна (кога су у сукобу официри убили) нека заиште дозволу за трафику. Место за трафикану може Клајнова госпођа сама изабрати. У прекјучерашњој седници градског заступства у Кашави, донешена је одлука, по којој ће се на сабор управити адреса у том смислу, да војништво изван службе не носи више уза се оружје, а официри да изван службе носе грађанско одело.

Строга казна коцкара у Кини.

У Кини, у многим крајевима коцка се свет. Да би сузбио то народно зло, издао је Мецунги, гувернер у Квангсију наредбе против коцкања али се на исту није нико освртао, него се и даље коцкали, почевши од највиших чиновника све до бескућника. Тадо се гувернер решио, да још строже поступи. И објавио је ово: Ко се ухвати на коцкању, биће осуђен ако је чиновник на робију и на батине и одузеће му се цело имање Коцкари од заната, биће осуђени на вечиту робију, а ко се само један пут ухвати на коцки, отићиће на 15 година робије. На 10 година робије биће осуђен онај, који се ухвати да купује карте или друге ствари за коцку а свет се коцка што рекли у све, па ником ништа. Гувернер је узео под закуп зграде, преудесио их за казнионице и у њима се сад спроводе коцкари, који се после упућују у завод за поправку, где се дотле држе до год какав занат не науче.

Време.

Према телеграфском извештају од 18. августа може се очекивати променљиво, хладније и ветровито време, на више места киша.

Нешто о вештачком ђубрету.

Вештачко је ђубре код нас Срба још скоро сасвим непозната ствар. Данас међутим већ нема тога, који не верује и који није осведочен, да је вештачко ђубре заиста добра ствар.

Вештачко је ђубре ствар, којом можемо земљи повратити сву ону снагу, коју смо јој жетвом одузели, којом можемо плодност земље и повећати, дакако опет само тако, ако је и поднебље за живот биља повољно и ако је обрађивање поља уредно и онако, како то биље захтева.

Не велимо овде, да шталско ђубре не ваља. Оно је у толико боље, што има у себи свега што биље за храну треба. Али ми немамо доста шталског ђубрета. Доста би га било само онда, кад би све оранице биле засејане пићом, кад би сву ову пићу похранили на стоку у самом газдинству, а овако не може нико и не ради нико.

Шталско ђубре треба да буде главни темељ за уздржавање земљине снаге, а вештачким ђубретом даде се врло лако ова снага још врло високо подићи.

Да споменем, које главне врсте вештачког ђубрета долазе у трговини и како оне делују на биље.

Све се деле у три групе и то у салитрено ђубре, калијево или поташино ђубре и фосфорно ђубре.

Салитрено ђубре: У првом је реду чилска салитра, за тим разне соли амонијакове, гвано (изметине морских тица) и разне друге врсте. Салитра даје биљу зеленило, помаже јако стварање стабљике и лишћа, без ње не може плод сазрети, дакле она је врло важна.

Као калијево ђубре најпознатије су соли из Штасфурта у Немачкој, а у трговини се продају под именом: кајнит, карналит, силвин, 40% калијева со и т. д. — Калиј служи биљу за стварање корена, стабљике и лишћа, а и без њега не може биљка сазрети.

Фосфорно ђубре долази у трговини највише под именима: суперфосфат, томасова дрозга, коштано брашно и т. д., а служи биљу највише за стварање семена и плода.

Код нас од ове три врсте показао се као користан свуда суперфосфат и кајнит, а салитра не само што није користила, него је још на много места и шкодила.

Наше су земље већим делом врло плодне према земљама у Немачкој и Француској, па ипак нисмо у стању да толико извучемо из њих, као они тамо. Али тамо сваки па и најмањи сељак има ваљаних справа и алата, сваки добро ђубри, а богме сваки употребљава и вештачко ђубре.

Све наше земљорадничке задруге треба да покушају са вештачким ђубретом да раде. Покушаји ови не смеју се извађати у велико, јер ако се вештачко ђубре не употреби онако како треба и у право време, може ратар скупо да плати своје незнање.

На земљорадничке задруге, надамо се, да ће се угледати и остали наши Срби ратари, кад виде да отуд има користи.

К. П.

Брзојави „Застави“.

Стигли 18. августа.

Избор митрополита у Србији.

Београд (Од нашег нарочитог извештача). На данашњем поновном избору изабран је за митрополита досадањи администратор и владика шабачки Димитрије са 27 гласова. Епископ Никанор добио је 11, а епископ Сава 1 глас. Шесторо се уздржало од гласања. Избор има још краљ да потврди.

Преговори о миру.

Петроград. Говори се, да цар није задовољан са закључком мира Неоснована је вест, да Русија плаћа Јапану 300 милијона долара.

Избор посланика у бихарском срезу.

Вел. Варад. У изборном срезу Бихару био је данас ужи избор између Лудвига Ригова и Томе Соколија. До подне добио је Риго 332 а Соколи 160 гласова.

Трговина.

БУДИМПЕШТА, 18. августа.

(Брзојавни извештај).

Готова роба.

Раж прве каквоће 12 кр. 75 пот. до 12 кр. 85 пот.
Раж средње каквоће 12 кр. 45 п. до 12 кр. 65 п.
Јечам за храну 12 кр. 25 пот. до 12 кр. 75 пот.
Јечам за кување пива — кр. — пот. до — кр. — пот.
Зоб прве каквоће 12 кр. 50 пот. до 13 кр. 10 пот.
Зоб средње каквоће 12 кр. 30 пот. до 12 кр 50 пот.
Кукуруз домаћи 16 кр. 90 пот. до 17 кр. 25 пот.

ОТВАРАЊЕ РАДЊЕ.

Част ми је јавити поштованом месном, као и околном грађанству, да сам моју

ЦИПЕЛАРСКУ РАДЊУ

најмодернија кроја мушких, а тако и женских обућа отворио у кући г. **Косте Неранџића** на свињској пијаци у **Ади**.

Молим за многобројну наруџбину. — Послуга тачна и брза. — Цена умерена.

С поштовањем

Алекса Бецин,
ципелар.

I. 892 1—3

ПРОДАЈЕМ

10—15 ђерзонки

у врло добром стању са јаким друштвом, а по врло умереној цени.

Купци нека се обрате на

Саву Малетина
економа у Мошорину (Бачка).

I. 855 4—5

ПРЕДАЈА РАДЊЕ

добро сортиране шпецерајске и мешовите робе. Радња је на добром месту у Бачкој; предаје се због другог подузећа. Упитати код администрације „Заставе“.

I. 878 2—3

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.